

BUITEN

7^E JAARGANG N^O. 34.

ZATERDAG 23 AUGUSTUS 1913.

Foto Aug. F. W. Vogt.

*HET KASTEEL ROSENDAAL.
DE ZWITSERSCHE VALLEI.*

INHOUD:

DE ZONNEVROUW, DOOR GASTON LEROUX (8) . BLZ. 402 EN 411	
HET KASTEEL EN DE HEERLIJKHEID ROSENDAAL (VERVOLG), DOOR D. J. V. D. VEN, GEÏLLUSTREERD. BLZ. 401, 404—407	
EEN HOLLANDSCHE „HAKIM" AAN HET HOF VAN GOLCONDA	BLZ. 408
DE INTERNATIONALE WERELD-TENTOONSTELLING TE GENT, ILLUSTRATIES	BLZ. 408—409
ALBANIË, DOOR J. FABIUS, GEÏLLUSTREERD	„ 410—411
DE BEKENDE FRANSCH-ENTOMOLOOG J. H. FABRE. ILLUSTRATIES	BLZ. 412
A. BEBEL †. ILLUSTRATIE	„ 412

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie" of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten." Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's. Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

DE ZONNEVROUW

door GASTON LEROUX.

(8) (Geautoriseerde vertaling).

TWEEDE BOEK.

NABIJ de cantine vond men een twaalftal tenten voor de reizigers die niet vóór den volgenden morgen naar Cajamarca konden doorgaan, en dus op die stopplaats moesten overnachten. Op den armen bodem graasde een dertigtal muilezels. De eeuwige galinazos vlogen cirkelend in den purperen avondhemel. Zeer nabij was een diepe bergkloof, waaruit de dofte donderende stem van een waterstroom klonk.

Op den rand van dit ravijn werd het middagmaal gebruikt, en men was heel vrolijk aan tafel. De bankiersbediende was verdwenen. Doch toen de avond viel, zag Maria-Theresia hem weder voor zijn tent staan. Hij groette haar zeer onderdanig en vroeg haar om vergiffenis voor wat er in den trein was gebeurd. Hij had geen oogenblik gemeend — zoo zeide hij — dat het oprakelen van zulk een oude geschiedenis onaangenaam had kunnen zijn aan den markies, dien hij zeer respecteerde. Ook herinnerde hij zich, dat haar vader een vriend van zijn directeur was, en daarom hoopte hij maar, dat de zaak geen verdere gevolgen hebben mocht.

Het jongemeisje stelde hem gerust, maar terwijl ze zoo sprak, kon zij moeilijk haar lachen weerhouden: O, o, de woeste nacomeling der Inca's was bang, dat hij zijn bantje verliezen zou.

Toen zij afscheid genomen hadden, liep ze haastig naar haar vader en Raymond, om hun het geval te vertellen en deze moesten er hartelijk om lachen. Daarna ging een ieder naar bed, behalve oom François-Gaspard, die een groot gedeelte van den nacht doorbracht met het rangschikken van zijn aantekeningen. Ook schreef hij aan zijn courant een langen brief, waarin hij verhaalde van zijn langen tocht, als het ware een herhaling van Pizarro's verovering van Peru, bij welk zalig avontuur hij werd vergezeld door een Indiaan, die van de oude koningen der Inca's afstamde. Den Indiaan beschreef hij als een ontzagwekkenden wildeman, met pluimen in de lange haren en risten kralen om den hals, daarbij zorgvuldig verzwijgend dat deze wildeman uiterst correcte kleeren droeg uit de ateliers van Zarate & Co.

Maria-Theresia sliep dien nacht, evenals alle nachten sedert zij de drie doodskoppen voor haar venster gezien had, heel onrustig. Zij wendde en wendde zich om op haar peluw en was herhaaldelijk wakker.

Plotseling richtte zij zich op, en luisterde. Het kwam haar voor, als werd er daar buiten gesproken. Ze meende zelfs een bekende stem te hooren. Zachtkens ging zij haar bed uit, en schuifde naar de linnen deur van haar tent. Met een vinger duwde zij het linnen wat terzijde, en ze zag in den maneschijn twee mannen zich verwijderen.

Zij herkende dadelijk den bankiersbediende, maar niet den ander, wiens gelaat ze ook niet had kunnen onderscheiden. Nu stonden de beide mannen stil, keerden zich om naar haar tent, en wezen elkander die aan. Eensklaps herkende het jongemeisje nu den ander, het was „Huascar".

Wat deed hij daar? En wat beduidde die samenspraak daar, vlak bij haar tent, die samenspraak met den zonderlingen Huagna Capac Runtu? Waarom wezen zij elkander de plaats aan, waar zij sliep? Wat beteekende dat alles? . . .

De twee mannen waren alweer verder gewandeld. In de nachtelijke stilte klonk luid gehinnik. Het jongemeisje bespeurde nu een paard, dat, aan een paal gebonden, stond te trappelen van ongeduld. Huascar zat reeds in het zadel, terwijl de bankiersbediende het paard losmaakte, en intusschen zijn geheimzinnig gesprek voortzette, waarbij hij telkenmale naar de tent van het meisje wees. Eindelijk reed Huascar weg, en gelijktijdig verdween de ander tusschen de tenten. De kalmte keerde nu weder in het eenzame kamp van den opgebroken spoorweg.

Maria-Theresia look geen oog meer. De onverwachte verschijning van Huascar was wel geschikt geweest om een vreemd gevoel van onrust, hetwelk zij gedurende den laatsten tijd had, nog te verergeren.

Zij vond zichzelf een kinderachtig meisje, en trachtte haar bezorgdheid van zich af te zetten. Wat had zij te vreezen van Huascar? Niets. Die Indiaan hield van haar, op de wijze van een verknochten hond, en zij was er zeker van, dat zij bij dreigend gevaar op hem bouwen kon.

En toch. . . . En toch. . . .

Maar wát dan, om godswil? Welk gevaar? Zij was toch niet van zins te gaan vechten? Nog zotter leek zij nu dan de twee oude dames, die thuis temidden van haar oude omgeving met allerlei herinneringen en dwaze histories leefden! Zij besloot, noch aan haar vader, noch aan Raymond te vertellen wat zij dien nacht had gezien. Niets stond haar zoo tegen, als dat men haar zou houden voor een flauwhartig meisje, dat 's nachts bang is en zich verbeeldt dat schimmen in den maneschijn rondwandelen.

Maar wel zou ze dien Huagna Capac Runtu bij de eerste de beste gelegenheid eens uitvragen.

Die gelegenheid was er reeds den volgenden morgen bij het begin van hun tocht.

Alle reizigers hadden zich op hun muilezels reeds op weg begeven. Het groepje van Maria-Theresia, den markies, Azout en Raymond reed vooraan. François-Gaspard, die vol zoete verwachtingen zich op het zadel geheschen had, wilde nu, terugschrikkend voor den plotseling zeer gevaarlijken weg, weder afstijgen. Zittend op zijn muilezel leken de afgronden, langs welke zij reden, hem veel hooger dan wanneer hij te voet zou zijn. Hij kon niet laag genoeg wezen naar zijn zin; het liefst had hij nog op handen en voeten over den grond willen kruipen. Zijn muilezel, zeer dicht langs de rotskloof stappend, maakte hem razend van schrik. Elk oogenblik vreesde hij het dier naar omlaag te zien storten. Op een oogenblik kon hij zich niet langer beheerschen; hij hield in. En omdat er geen twee op den smallen weg aan elkander voorbij konden, moest het heele gezelschap stil blijven staan.

Het ergste was nog, dat de man wilde afstijgen, en daarbij zulke dolle bewegingen maakte, dat het weinig scheelde of zijn dier stortte den afgrond in. Men riep hem toe, dat hij bedaren zou. Hij balkte terug, dat hij dan zou blijven zitten, maar geen stap verder ging. Daar bedankte hij voor.

Het was werkelijk een belachelijke vertooring; even belachelijk als gevaarvol.

De bankiersbediende was echter al afgestegen, hij drong behendig tusschen de reizigers en den rotswand door, stond al heel spoedig voor den muilezel van den geleerde, en voerde het rustig bij den teugel over de gevaarlijke plek heen, ondanks het razend gedoe van den ontstelden berijder. Raymond, de markies en Maria-Theresia bedankten hem voor zijn hulpvaardigheid. Het jongemeisje reed nu naast hem.

— Goeiendag, señor Huagna Capac Runtu! begon zij met een vriendelijken glimlach.

— Ach, señorita, die namen zijn dood, evenals mijn roemrijke voorvaderen. Ik heb nog maar recht op één naam, wel bezien. Den naam, dien men mij in den gewonen omgang geeft. Ik heet Oviedo. Enkel maar Oviedo. Meer niet.

— Ach, ja. Ik herinner me u nu heel goed. Zeker, u kwam altijd bij me op kantoor aan het eind van de maand. . . . Zeker, zeker. Oviedo van de Fransch-Belgische Bank. . . . Maar, señor Oviedo, kunt u me ook zeggen, wat u vannacht bij mijn tent te doen had met mijn vroegeren bediende Huascar?

Oviedo Huagna Capac Runtu ontstelde geenszins. Zijn muilezel maakte een kleine beweging zijwaarts. Met een forschen greep weerhield hij hem.

— Ha, u hebt Huascar gezien? Ja, die is vannacht in het kamp gekomen en heeft mij gewekt. Hij is een oud vriend van me. Hij gaat ook naar Cajamarca, en wilde mij onderweg even weest; ik had hem verteld, dat u daar sliep en toen verzocht hij me, over u te waken. Hij is toen weer heel gauw weggereden.

— Is het dan noodig, dat er iemand over me waakt? vroeg Maria-Theresia, loop ik dan gevaar?

— Een ieder loopt hier gevaar in deze bergengten. Een muil-

ezel kan misstappen. Dat gebeurt meer. Een zadel kan afzakken. Dat is de dood van wie erop zit. Dit is het, wat Huascar bedoelde. Ik heb daarom vanmorgen zelf een muilezel voor u uitgezocht, en ik heb zijn zadel aangehaald.

— Dank u, zeide het jongemeisje kort. Zij was wat prikkelbaar geworden door zijn spreken. François-Gaspard haalde haar nu in. De weg was nu veel breder, en hij had zijn koelbloedigheid herwonnen. Hij sprak met tegenzin over den gevaarlijken weg van dien morgen, en wilde vooral niet weten, dat hij bang was geweest.

Ik vraag me voortdurend af, hoe ooit Pizarro met zijn troep hier doorheen geraakt is, zei hij.

Maria-Theresia wierp hem een boezen blik toe. De geleerde heer bemerkte het heel niet, en ging in zijn onschuld voort met te spreken van wat zijn belangstelling wekte.

— Ja, het is ongelooflijk, antwoordde de Indiaan. — Ik heb er altijd plezier in gehad, dien tocht te bestudeeren. Soms was de weg zoo steil, dat de ruiters moesten afstijgen, en hun paarden bij den teugel voeren. Een voet behoefde maar even uit te glijden, en zij waren in een duizelingwekkenden afgrond getuimd. Een naakte Indiaan kon zich wel door deze engten van de Sierra heen worstelen, maar voor die gekleede en gewapende mannen met hun paarden was het een reuzenwerk. Bovendien leken die wegen langs de ravijnen alle wel hinderlagen, en de Spanjaarden verwachtten, eenmaal tusschen de rotsen zijnde, wellicht elk oogeblik loerende vijanden.

— Maar wat deed de vijand dan intusschen? vroeg Raymond, naderbij komend.

— De vijand deed niets, señor, de vijand achter het gebergte, wachtte vriendelijk het bezoek der Spanjaarden af. Vergeet niet, dat er boodschappen heen en weer gegaan waren tusschen hen, en dat men was overeengekomen, elkaar als vrienden te ontmoeten.

— Pardon, mijnheer de bankiersbediende, — zoo kwam de markies tusschenbeiden, — vergun me een kleine opmerking. Een vraag. Meent u, dat uw Koning Atahualpa ook maar een seconde lang geloofd heeft, dat zijn vijftig duizend mannen de honderd vijftig Spanjaarden niet konden staan? En gelooft u, dat hij, als hij dat gevreesd had, hen in zijn tent had afgewacht? Neen, neen. Hij is hen niet tegemoet getrokken, omdat hij hen geringschatte. Zoo is het. En hij heeft ongelijk gehad, mijnheer Runtu.

De Indiaan boog zich voorover op zijn paard. — Ja, markies, hij heeft ongelijk gehad, beaamde hij. Doch dan richtte hij zich eensklaps weder op, en met uitgestreken arm wees hij naar een uiterste punt der rotsen, midden in het azuur van den hemel.

— Hij had maar eens zijn tocht over de bergen moeten doen, zooals die ruiter daar boven onze hoofden. Ik wed, dat er van de heele onderneming niets terecht gekomen was, en dat *de Zon onze God, nog over het rijk van de Inca's zou regeeren*.

Terwijl de bankiersbediende dit zei, leek de ruiter wel grooter te worden op zijn paard. In een zwierig gebaar duidde hij naar die ontzaglijken rotsenwereld van de Andes, die wel tot een reusachtig voetstuk leek te dienen voor een Indiaan, die daar omhoog te paard zat, en niet roerde, als een bronzen ruiterstandbeeld. Hij liet de karavaan van kleine menschen aan zijn voeten voorbijtrekken.

— Huascar, riep Maria-Theresia.

En allen, inderdaad, herkenden Huascar. En vanaf dit oogeblik bemerkte zij dien man voortdurend, nu eens voor hen uit, dan achter hen, en altijd onbeweeglijk wanneer zij onderlangs hem henen trokken; steeds verre boven hun hoofden, gelijk een machtige schutsengel of wel gelijk een gruwlijke bedreiging. En dit ontzagwekkende schaduwbeeld van dien man te paard, daar omhoog, liet niet af van hen te beheerschen en te verontrusten.

De reizigers brachten nog eenen nacht in een tent door, en den dag daarop bereikten ze Cajamarca, dat wonderlijk schoon gelegen was. Deze plaats vormt wel een zonderlinge tegenstelling met de sombere Andes, die haar omringen. Ah, welk een verrukkelijk schouwspel bood deze zoete vallei den soldaten van Pizarro! Ten tijde van den *conquistador* was zij bewoond door een volk, dat in elk opzicht alle andere volkeren overtrof, die de Spanjaarden aan den anderen kant der bergen hadden aangetroffen. Ze droegen uitmuntende kleederen, waren zeer zindelijk en bewoonden gebouwde huizen 1). Het land bood, zoover het oog reikte, een ordelijke en rijke cultuur. Midden door de grasvlakten slingerde zich een groote rivier, en deze besproeide rijkelijk de akkers, vertakt als zij was in zijkanalen en stroompjes. Op die akkers, afgebakend door bloeiende hagen, werden de meest verschillende gewassen verbouwd; want de bodem was vruchtbaar en het klimaat, het mocht dan minder heet zijn dan in de kuststreken, was des te gunstiger voor de producten der meer gematigde luchtstreken. Voor de voeten der avonturiers strekte zich de stad Cajamarca uit met haar blanke huizen, die glansden in den zonneschijn, daar als een glinsterende edelsteen tegen den donkeren achtergrond der Sierra. Ongeveer een mijl dieper het dal in, had Pizarro fijne dampwolken in de lucht kunnen zien opkrinkelen; dat waren de befaamde warme bronnen door de Peruaansche vorsten veelvuldig bezocht.

Den mannen van Pizarro werd ook een minder vriendelijk schouwspel geboden. Op de hellingen der bergen ontwaarden zij namelijk een groote witte wolk van tenten, zoo dicht op een als vallende sneeuwvlokken, en dat over een afstand van verscheiden mijlen 2). „Wij waren stom van verbazing”, schreef een der avon-

turiers, — „de Indianen in zulk een machtige stelling aan te treffen, sterker dan wij die ooit van eenig ander volk op onze reizen hadden gezien. Dit schouwspel bracht verwarring en vrees ook in het hart der koensten. Doch het was nu geen tijd meer om terug te keeren, en om zwakheid te toonen ook wel allerminst. Dus namen wij het terrein eens op, en bereidden ons daarna voor om Cajamarca binnen te trekken”.

Ontroerd bij het herdenken van deze wonderbaarlijke avonturen en bevend bij de gedachte, dat hij zelf nu op deze merkwaardige plek was aangekomen, richtte François-Gaspard zich voortdurend op in zijn stijgbeugels, en putte zich uit in een vloed van geestdriftige uitroepen. Door Oviedo-Runtu ingelicht kon hij de plaats aanwijzen, waar Atahualpa en zijn vijftig duizend krijgers de Spanjaarden verbeid hadden. Dit groote leger joeg François-Gaspard niet de geringste vrees aan, hij zelf gevoelde zich een *conquistador* en evenals zulk een held der geschiedenis riep hij vol vuur zijnen gezellen „Voorwaarts, voorwaarts” toe.

Men weet niet, welke gevoelens in de ziel van den Peruaanschen monarch woelden, wanneer hij den krijgshaftigen troep Christenen met hun glimmende kurassen en vlottende banieren in de stralen der ondergaande zon vanuit de sombere diepte der Sierra te voorschijn komen zag, en met alle teekenen van vijandschap naderen op de schoone vlakten, welke voordien nog nimmer door andere voeten dan die van den rooden man waren aangeraakt. Een ding staat echter vast: dat de muilezel van François-Gaspard, door het geestdriftig gebulk van zijn bereider aangehitst, er plotseling van door ging. De reisgenooten gilden het uit van pret, en het gevolg daarvan was, dat ook hunne muilezels het oogeblik gekomen achtten om het voorbeeld van hun kameraad te volgen, en nu achter dezen aangelopeerden. Het beestje van den geleerde, tot een uiterste van woestheid gebracht door de kreten en het gejoel achter hem, versnelde als een dolle zijn gang nog meer en het gevolg laat zich gemakkelijk raden: de muilezel stortte neer, en oom Azout werd met de beenen in de lucht geslingerd, en een paar meter verder ter aarde geworpen. Men snelde toe om hem te helpen. Maar de oude heer was al weder op de been. Wel verre van boos of verdrietig om dit voorval, bleek hij erdoor verrukt.

— Dames en heeren, juichte hij, — het is juist op deze manier, dat Pizarro zijn eersten veldslag gewonnen heeft.

En hij verhaalde aan Maria-Theresia en Raymond, beiden opgetogen, hoe Pizarro bij een eerste ontmoeting met de Inca's, kort na zijn aankomst in de nieuwe wereld en voordat hij de Andes was overgetrokken, — op het punt was door de overmacht te worden verpletterd, toen er eensklaps een zijner ruiters van zijn paard stortte. De Inca's, die nog nooit voordien een paard gezien hadden, waren in zulk een mate verbaasd, een vijand dien zij voor één geheel hadden gehouden, zich in tweeën te zien scheiden, dat zij op de vlucht sloegen, gillend van schrik. Niemand geloofde iets van dit verhaal, hetwelk echter volkomen juist is. Doch alles wat verband houdt met de verovering van Peru is zoo fabelachtig, dat men het niemand ten kwade duiden kan, wanneer hij de verhalen niet onvoorwaardelijk aanneemt. Een ieder toch heeft niet gelijk François-Gaspard de oorspronkelijke geschriften, welke daarover bestaan, in de archieven der stad Madrid overgeschreven.

Allen lachten nog om het ongeval, dat den bejaarden geleerde overkomen was, toen men reeds voor Cajamarca aankwam.

Zij trokken tegen den avond de stad binnen en het trof de reizigers, dat er een groote menigte Indianen op de been was, die allen zwiingend hunnen weg gingen.

Cajamarca telt slechts twaalf tot dertien duizend inwoners, doch op dien avond was het aantal personen, welke er verblijf hielden, minstens tweemaal zoo groot. Men ontmoette in de straten zeer lange rijen Indianen, welke van den kant der *Costa* of wel van de *Montana* gekomen waren naar de heilige stad. Cajamarca is werkelijk een gewijde plaats voor de inboorlingen; het is binnen haar muren dat de graven der koningen van de Inca's zijn, en men vindt op zijn wandeling door de stad telkenmale, op straten en pleinen, een aantal herinneringen aan de oudtijdsche glorie van het verdwenen koninkrijk.

Het was gemakkelijk te zien aan gang en houding der Quichua's, dat zij op dezen heiligen grond waren saamgekomen, vol vrome gedachten als ter bedevaart. En het meest verbaasd waren niet de reizigers zelve, maar de bewoners, die zich niet herinnerden ooit een intocht als van dit gezelschap binnen hunne stad te hebben bijgewoond. Tot op dien dag had het *Interaymi* feest nimmer vreemdelingen aangetrokken; de Indianen zelve verdwenen liever gedurende dezen plechtigen tijd, dan dat zij zich in het openbaar vertoonden.

Wat beduidde dit bezoek? De overheid was tamelijk ongerust, doch vond geen termen om zich ermede te bemoeien. Den toch reeds weinige soldaten, waarover men toen te Cajamarca beschikte, was met het oog op mogelijke gebeurtenissen, nu Garcia aan den tegenovergestelden kant van Peru het oproer begonnen was, verboden uit te gaan.

De poorten der acht kerken waren door soldaten bewaakt, bij een dreigend gevaar konden die kerken zeer goed worden versterkt.

(Vervolg op blz. 411).

1) Xeret. „Conq. del Peru.

2) Prescott, Hist. de la conq. de Peru.

Foto Aug. F. W. Vogt.

HET KASTEEL ROSENDAAL. ACHTERZIJDE.

HET KASTEEL EN DE HEERLIJKHEID ROSENDAAL.

(Vervolg).

WAT een rijk en zeldzaam materiaal heeft ook Gebhard gebruikt toen onder zijn leiding de omwerking van de terreinen plaats had in den door Kent gepronclameerden landschapstijl. Zoo ontdekte ik, dat de op wiegelende stengels ter weerszijden van de groote cascade, aangebrachte schelpbloemen een hart hadden van hersenkoraal „Meandrina Cerebriformis”. Zijn naam ontleent het aan Meandros, een rivier, die door Klein-Azie stroomend bij Celaenoe ontspringt en van haar bron tot haar uitmonding bij Milaetus zooveel kronkelingen maakt, dat reeds de ouden kunstig gebogen lijnen ter versiering van aardewerk „Meanders” noemden. En in de kabinetten, welke in de zijvleugels naast schelpen en fonteinnissen gevonden worden is de zoldering bedekt met de duurste en prachtigste schelpen.

Zoo ontdekte ik bijv. de rose-gepunte *Sphondylus pictoreum*, die er de punten van een grooten ster sierde, tal van *Murex* en *Nautilus*soorten zag ik, om geen gewag te maken van een groote menigte tritons, hertshoornkoralen en prachtig ontwikkelde pavonia's. Voeg bij deze een massa zeegewassen uit de geslachten der *Gorgoniums*, zeeappels en zee-egels, versteeningen en verkalkingen, soms door de weersinvloeden moeilijk of niet te determineren en ge zult begrijpen, dat het voor een conchylioloog wel de moeite waard is met vergrootglas en taai geduld dit schelpenwonder te onderzoeken.

Ofschoon minder kostbaar in het verwerkte materiaal zullen bij een dergelijk onderzoek ook de bedriegertjes nog wel verrassingen opleveren.

Minder gelukkig kon ik echter de uit koralen en schelpen samengestelde vogels en menschenfiguren vinden, waarbij vooral een paar wel wat verweerde arenden de aandacht vragen, welke waarschijnlijk zinspelend op het wapen der Arnheims, een roode Adelaar op een zilver veld met de reeds hierboven aangehaalde spreek vertoonen.

Dat het park en de versieringen onder Torcks beheer nog aanzienlijk verbeterd werden, blijkt uit meer dan een passage van d'Outreins werk, want terwijl hij getuigde

.... een sevental cascaden

Als uit den mond van cabeljauwen, die beladen
Het soete watervogt, ziet loosen uit hun mond,

stort het water nu uit twee dolfinen over twaalf marmeren trappen naar beneden, wat onze afbeelding duidelijk aangeeft.

Mocht de geestelijke herder van Rosendaals heerlijkheden onder Jan van Arnhem rijmen:

.... men draait het kraanwerk open
Fluks siet men allerzijds de waterstralen loopen
Uyt vier paar potten bruischt een krijstalline boog
Die als agt poorten sich verheffen naar omhoog
En vrijen doorgang aan de wandelaars verleenem....

thans komen uit wel honderd fonteintjes bij vier dunne straaltjes tegelijk, de bedriegertjes, de argelooze bezoekers verrassen. Hoezeer men in de 2e helft der 18e eeuw streefde naar een meer verfijnde geïdealiseerde landschapsuitbeelding, hoeveel invloed de herderspoëzie van Haller, de idyllen van Gesner en Delille, de filosofische beschouwingen van Rousseau en Addison ook uitoefenden; welk een opgang verhalen als „Paul et Virginie”, „La Nouvelle Heloise” en „de Indische Hut” van Bernardin de St. Pierre maakten, zelfs de meest fanatieke voorstanders van den landschapstijl verbanden de tuinbeelden uit hun parken niet, ja spoedig voelde Kent er zich zelf zóó toe aangetrokken, dat hij er in zijn tempels en ruïnen veel te veel plaatste, zoodat Walter Scott van zoo'n tuin getuigde: „that I was glad when I could leave it”, daarmede ook doelend op de groote vernieling waaraan de tuinen door de landschapsmode bloot stonden.

En het is bewezen, ook nu weer bij den jongsten tuinaanleg, dat tuinvazen en tuinbeelden, ondanks de grootste wisseling van den smaak en het schoonheidsgevoel door alle eeuwen heen de aestheticaproef glansrijk doorstaan hebben.

Ook op Rosendaal vindt men nog menig tuinbeeld, zooals de afbeelding der bedriegertjes aanwijst, maar veel is ook hier verdwenen. Voor 1713 hadden de 12 Romeinsche keizers: Cesar, Augustus, Tiberius, Kaligula, Klaudius, Nero, Galba, Otto, Vitellius, Vespasianus, Titus en Domitianus eens staande ter weerszijden van den grot, het al moeten afleggen, waarschijnlijk met nog zeer vele anderen, offers van het wispelturige klimaat, waartegen op den duur geen enkel beeld van marmer of steen bestand is.

Reeds zeer vroeg heeft men getracht door verven o.a. met menie meerderen weerstand aan de tuinbeelden te geven, zooals ons ook een door Peter R. Xavery geboetseerd tuinbeeld van Juno als huwelijksgodin, leert of men kan vernemen uit enkele regels van den beroemden roman van de roos:

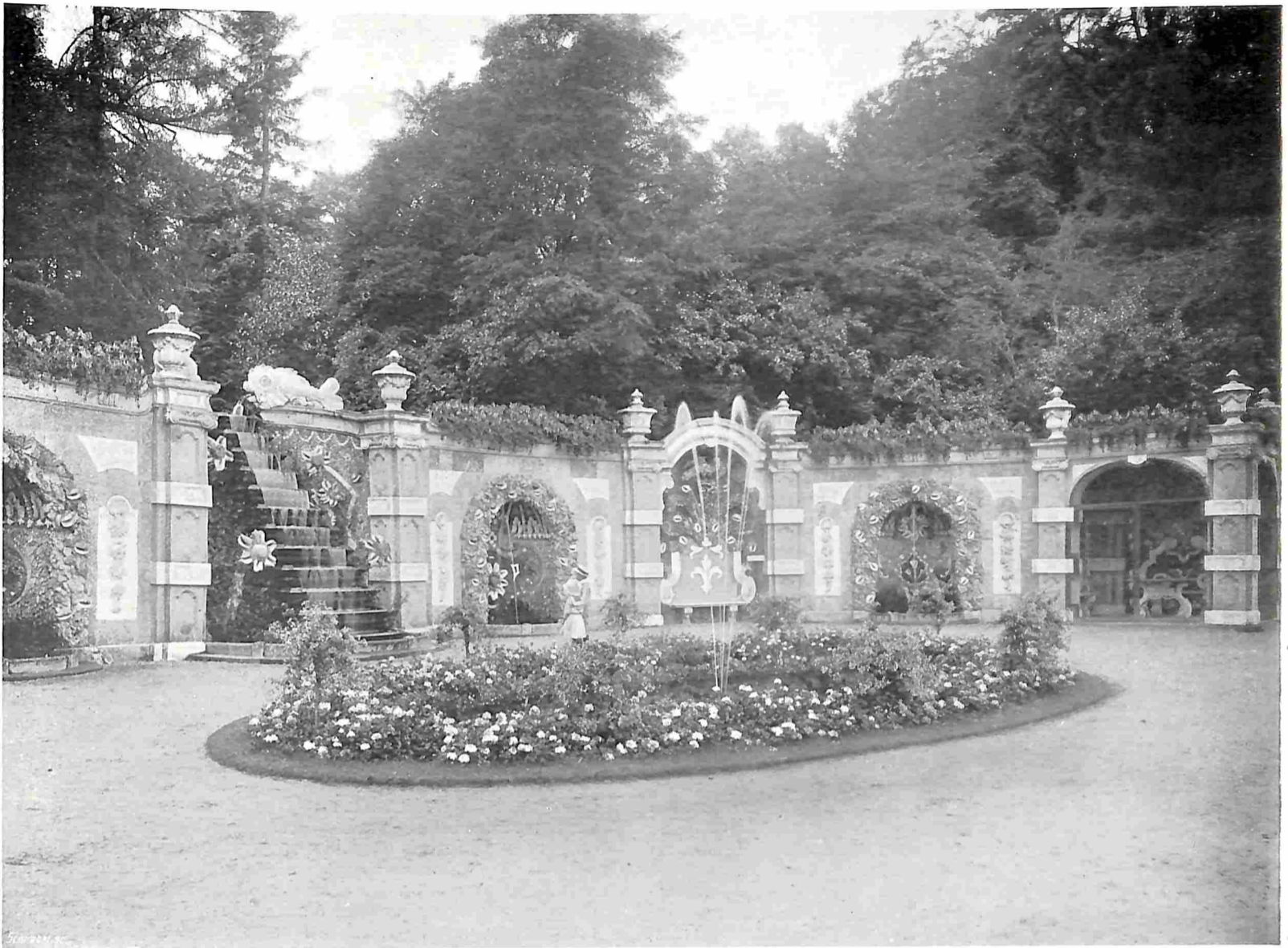

Foto Aug. F. W. Vogt.

HET KASTEEL ROSENDAAL. DE SCHELPENGALERIJ.

Dus waren die beelden daer gehouwen
 Ende wel betrocken bi mire trouwen
 Beide in goude ende in lasur
 Die daer stonden in den muur.

In een levendige, soms echt dolle causerie van Annigje Maat, getiteld „Bij Tanja” zegt de matrone, bij het hek van Rosendaal: „Dit is het kasteel met de bedriegertjes en de kettingbrug”, maar zij laat er op volgen, „dat is meer voor kinderen, wij zullen maar doorgaan hè, 't kasteel, dat toch 't mooiste is, zie je hier van den weg af ook heel goed”.

Nu, hiermede bewijst „Tanja” al even gering begrip te hebben van bouwkunstig als van natuurschoon, want Rosendaal biedt hem, die er een edel monument van middeleeuwsche kasteel-architectuur denkt te vinden slechts bittere teleurstelling. Want hoe gaarne ik ook geheel zou willen instemmen met H. M. Werners wensch in:

„Wordt aller wensch vervuld en onze beê verhoord
 Zoo houdt ge eeuwen nog in dat bekoorlijk oord
 In Neêrlands lustprieel, in Gelders fraaie drevén
 Uw oude tinnen fier ten Hemel geheven”.

Die „oude tinnen” zijn louter dichtelijke vrijheid, want „oud” zijn alleen de 14 voet dikke muren van den reusachtigen torenkolos, terwijl al het andere zich door niets onderscheidt dan door een banalen 18-eeuwschen kasteelbouw, gelukkig ten deele onder klimop verborgen, welke het geslacht der Torcks opgericht heeft op de puinhopen van den neergehaalden burcht van Gerrit van Scherpenzeel en Dirk van Dorth. Niets is er meer over van de aardige trapgevels, die met hun versiering van duivengaten specimen golden van echten oud-Gelderschen bouwtrant, niets van den keukentoren, den toren waar in 1450 de jonker en jonkvrouw sliepen, of van den gevangentoren bij de waterpoort, alleen oude afbeeldingen houden de heugenis er aan levendig.

Veilig mag men als de oudst bekende afbeelding van het kasteel Rosendaal beschouwen de plaat, die op fol. 117 van het 1e deel eener autobiographie voorkomt van den bekenden Utrechtschen oudheidkundige Arnoldus Buchelius, in 1641 overleden en waarbij een onderschrift stond met de datumvermelding Mei 1574, in welke maand Buchelius waarschijnlijk Rosendaal bezocht heeft. Later vindt men o.a. afbeeldingen van het slot in het bekende „Kabinet van Nederlandsche en Kleefsche Oudheden VIII, bl. 325 in 1670 geteekend door A. Rademaker.

Is een kasteelafbeelding uit de 16e eeuw reeds op zich zelf merkwaardig, deze is het te meer, omdat ze geheel afwijkend van de andere ons een ouderen toestand van Rosendaal laat zien, iets

wat geheel in overeenstemming is met de door de geschiedenis geboekstaafde feiten.

Immers Dirk van Dorth, zoon van den in 1583 gestorven vader van dien naam, welke in 1579 Rosendaal van de kinderen van Willem van Scherpenzeel kocht, herbouwde het kasteel in 1617, zooals de cijferankers in den muur van den zijgevel uitmaakten, terwijl ook de oude ingang zulks in een jaartal 1616 bewijst.

Immers boven den hoofdingang, die geflankeerd door twee pilaren met de schilddragers van Dorth en Boecop, bekroond werd met een soort fronton, waarin een donkerroode gedoornde roos met het devies „Tandem espinis Rosa (Eindelijk groeit er een roos uit de doornen) onze gedachten wellicht naar Eleonora's tijden terugvoert, prijkte ook het jaartal zestienhonderd en zestien.

Als men nu weet, dat Rosendaal onder de regeering van Gelders laatsten hertog, den beroemden doch ook beruchten Karel van Egmond, vele belegeringen had ondergaan, zoodat oude kronieken melden, dat het door de voortdurende bezetting van krijgslieden „gantz verwust und verfallen” was, en men weet tevens, dat het onzen Karel volstrekt aan de middelen ontbrak om het naar behooren weer in orde te maken, dan begrijpt men in Buchelius afbeelding niet het oude hertogelijke verblijf van Reinald te zien, noch de verbouwde woonplaatsen van Willem van Gulik of Arnout, maar het hernieuwde en verbeterde van Gerrit van Scherpenzeel, genaamd Palick.

Deze namelijk kreeg in 1516 Rosendaal levenslang in pand. Hij werd in 1523 na den dood van Reinier, bastaard van Gelder, landdrost van Veluwe, onder voorwaarde, dat hij het kasteel weer in orde zou maken en het is aan te nemen, dat onze landdrost aan de hertogelijke belofte voldaan heeft.

Alvorens nu met u een kijkje te nemen in de oudste en zeker belangrijkste dagen van het kasteel, dat groter historie heeft, dan welk ander kasteel ook aan den vulpen zoom van 't vale kleed, zullen we eerst in het kort de verervingsgeschiedenis en de genealogie nagaan van af het oogenblik, dat Rosendaal in plaats van vorstelijk domein een gewoon adellijke bezitting is geworden tot op onze dagen.

Ofschoon velen het volgen van een stamboom uit het begin der 16e eeuw tot aan de 20ste zeker een worsteling zullen vinden, en het niet ontkend mag worden, dat vele genealogen in vroeger dagen zich tot devies stelden de woorden welke Baron van Gent den 2en Maart 1683 aan zijn neef van Arckel te Ammerzode schreef bij het ter perse gaan van een nieuwe uitgave van Goutlehoeven n.l: „il est permis d'y ajouter ce qu'on veut” en de vele met elkaar in lijnrechte tegenspraak zijnde genealogen mij dikwijls herinneren aan het pittige:

Je vais en généalogiste
Éclairé, subtil et profond
Faire comme ces messieurs font
C'est à dire suivre à la piste
La fabuleuse antiquité
Et vous créer à l'improviste
Des gens qui n'ont point existé.

Zoo behoeft men voor ongeoorloofde afwijkingen in het volgende geenszins te vreezen, daar ik mij houden zal aan de betrouwbare, met groote zorgvuldigheid en warme liefde doorwrochte verervingsgeschiedenis van den bekenden oudheidkundige H. M. Werner in zijn Geldersche Kasteelen, Deel II.

Het jaar 1536 is een zeer belangrijk in de Rosendaalsche geschiedenis. Toen toch stond hertog Karel, Rosendaal met alles wat er toe behoorde af aan Willem van Scherpenzeel, zoon van Gerrit en Elisabeth van Marckolf en dat wel voor de vele diensten door hem en zijn vader den hertog bewezen, onder voorwaarde, dat, indien Willem zonder mannelijk oir kwam te sterven of zijn geslacht uitstierf, de heerlijkheid met al haar toebehooren weer aan den hertog of zijn nazaten zou vervallen. Hertog Karel kreeg evenwel in ruil het huis Kaldenhove op de Veluwe, dat Willem voorheen van hem gekocht en geheel had laten optimmeren.

Willem, die zijn vader in 1539 als landdrost opvolgde, deed zeer veel moeite om deze bezwarende bepaling op te heffen en nauwelijks was Gelderland in de macht van keizer Karel V of hij wendde zich tot 's keizers zuster, de landvoogdes Maria, wie hij in den breede betoogde, hoe hetgeen door hem en zijn vader aan het huis Rosendaal was gebouwd door 's keizers vijanden was verbrand geworden, welke vijanden hij uit al zijn macht had helpen beteugelen; hoe de reeds bezwaarde inkomsten der heerlijkheid niet voldoende waren om het zoo deerlijk vervallen huis te herstellen en hij genoodzaakt zou zijn het erfgoed door zijn vader ten behoeve van hertog Karel reeds zoo zeer met schulden bezwaard te verkoopen. Wel bleef zijn verzoek zonder gevolg, maar de heerlijkheid werd in 1547 door den keizer in hare oude voorrechten en vrijheden hersteld onder toezegging dat haar eigenaar voortaan

Foto C. Steenbergh.

HET KASTEEL ROSENDAAL.
DE LEGENDARISCHE GEVANGENIS VAN HERTOG REINOUD VAN GELRE IN DEN ROSENDAALSCHEN TOREN.

Foto C. Steenbergh. **HET KASTEEL ROSENDAAL.**
BUFFET LODEWIJK XIV.

met geen nieuwe belasting mocht worden bezwaard.

Dat Willem van Scherpenzeel een verzuimende blik had, leert ons het jaartal 1721, waarin bij de vererving aan Lubbert Adolf, waarin bij de vererving van Gelderland volgens de Torck, de Staten van Gelderland volgens de overeenkomst met hertog Karel van Egmond van 1536 hun recht op de bezitting lieten gelden, maar er bij besluit van 24 April 1722 voorgoed afstand van deden.

Tegelijkertijd werden toen ook de rechten van de „hooge heerlijkheid” bekrachtigd, welke hun draagkracht behielden tot de Fransche revolutie. In 1794 opgeheven, vormde Rosendaal in 1814 bij de gedeeltelijke herstelling der heerlijke rechten een bijzondere gemeente en bleef dat tot heden alleen met een kleine onderbreking tijdens het ministerie Thorbecke toen het met Rheden samengesmolten was, terwijl de heer van Rosendaal het ambt van burgemeester vervult. Wat men eigenlijk onder die „hooge heerlijkheid” of deftiger aangeduid met: de uitoefening van de hooge, middelbare en lage jurisdictie” te verstaan had, leeren ons de oude bescheiden, die ons in kennis brengen met „regter of drost, schepenen, schout en rakkers”, met „kaak, galg en rad” als de symbolieke teekens van de hoog hals heerlijke waardigheid en met het uitsluitend jachtrecht en de hooge jacht in „hoogen en lagen, in diepen en droogen, te bosch ende te broek”. En als een arme drommel het waagde een haasje te stroopen uit „zijns genadigen lieven Heeren konijnenwanden” dan werd het hem duidelijk gemaakt, dat de „halsheerigheid” geen dood woord betekende.

Dan werd hij opgesloten in Rosendaals stuggen toren en moest er zijn veroordeeling afwachten mocht het bij de intrede Dante nazeggen: Hij die hier binnentreedt, laat alle hope varen”. Want werd niet in 1461 „Noyken den Wildschietier” hier aan ooren en handen gerigt en door hertog Arnoud daarna drie dagen uitbesteed bij „Johan achter den muur?” Hadden er de „gezellen van Heteren” niet op den dood door onthoofding gewacht; waren de gevangen Zassen er door den barbier niet gecureerd en had de moordenaar van Hoewelaken's pastoor hier niet zijn verdiende straf ondergaan?

Doch hoe onafhankelijk zoo'n „hooge” heerlijkheid als Rosendaal was, al vormde ze als 't ware een staatje in den staat, toch moest zij natuurlijk den soeverein erkennen, zich aan de landswetten onderwerpen, deze afkondigen en handhaven, waardoor zij toch steeds eng met de historie van Gelderland verbonden bleef.

Zoo vindt men ook in den 80 jarigen oorlog herhaaldelijk van Rosendaal gewag gemaakt. In Jan. 1584, toen de Spanjaarden Zutphen bezet hielden en vandaar uit strooptochten op de Veluwe ondernamen was hopman Wijnbergen met slechts II man op het ergste voorbereid, in 1587 werd na de verrassing van Deventer, Rosendaal evenals Biljoen, Doorwerth, Middachten en Bronkhorst in geduchten stand van tegenweer gebracht en toen in Nov. 1590 het huis Cannenburch viel, werd den scholte's van Rhede, op den Rosendaal woonachtig in een schrijven van den 25sten November 1590 ernstig op het hart gedrukt alles in orde te maken voor een beleg.

Ook later in Juli 1629 was het er oorlogsgedruisch, zooals we gewaar worden uit een schrijven van Bernard van Welderen waarin het heet „de vijand zich nog op de Veluwe ophoudt en onder meer is begonnen te branden tot Velp. Middachten ende rontsom de Rosendaal, alsmede die watermolens aldaer”. Met dien vijand worden de troepen van graaf Hendrik van den Berg bedoeld, die bij Dieren over den IJssel getrokken, het platteland van Gelderland tot bij Wageningen en Tiel afstroopten.

Een jaar later scheen de veiligheid er nog niet bijster groot te zijn, althans vader Slichtenhorst getuigt hoe: „weynighe op deze tooren gevluchte boeren met bloote bussen een goed deel Kroaeten daer buyten gehouden hadden.”

Maar keeren wij tot Willem van Scherpenzeel terug. Twee keer huwde hij en wel ten 1e met Johanna Tenckinck, dochter van Hendrik en Gerarda Mom van Kell en ten 2e met Hadewich van Zuylen van Nyevelt, dochter van Jacob heer van Hoewelaken en Derica van Duvendoerde.

Uit beide huwelijken had hij meerdere kinderen en deze verkochten in 1579 — negen jaar na zijn dood — de heerlijkheid aan Dirk van Dorth, zoon van Dirk, heer van Dorth en Varick en van Johanna van Rossum.

Op zijn beurt trouwde Dirk met Ermgard van Vorden, dochter van Joost en Elisabeth van Munster. Hij had uit dat huwelijk slechts één zoon, ook Dirk genoemd, die hem na zijn dood in 1583 als Heer van Rosendaal opvolgde, het kasteel, zooals de oude ingang ieder binnenkomende herinnerde, in 1616 vernieuwd had en getrouwd was met Margreet toe Boecop, dochter van Arent tot Harssele en Elisabeth van Arnhem, waarmede hij in 1599 gehuwd was. In 1628 maakten zij de heerlijkheid tot leen, werden er ook in hetzelfde jaar mee beleend, doch transporteerden dit onmiddellijk op hun oudste dochter Ermgard Elisabeth.

Op 11 November 1629 stierf Dirk van Dorth en een half jaar

later den 11 Maart 1630 volgde zijn vrouw hem in het graf. Hun zoo even genoemde dochter bracht door haar in 1632 gesloten huwelijk met Robert van Arnhem, zoon van Johan en Johanna van Ittersum deze prachtige bezitting in het oud adellijk geslacht der Arnheims. In 1644 stierf ze en in 1649 werd haar eenige zoon en derde en jongste kind Diederik van Arnhem onmondig met Rosendaal beleend, onder voogdijschap zijns vaders, die evenwel nog in het zelfde jaar 1649 overleed, terwijl hij op 9 Sept. 1656 door den nog zeer jongen Diederik in het graf gevolgd werd.

Nu verviel Rosendaal aan zijn oudste zuster Johanna Margreet, die er in 1659 mee beleend werd en in 1667 in het huwelijk trad met haar neef Johan, baron van Arnhem, zoon van Gerhard, broeder van bovengenoemden Robert en van Theodora van Wassenauer van Duvendoerde. Wat Johan van Arnhem gedaan heeft voor de bezitting hebben we reeds uitvoerig behandeld. Diepe rouw heerschte er dan ook op Rosendaal, toen hij na een welbested leven op den 12en December 1716 in den leeftijd van 80 jaar, juist op den 81sten jaardag zijner vrouw den geest gaf.

Ik zal het niet wagen hier ook maar gedeeltelijk de hoogdravende „Treur en Troostreden” in te lasschen, welke d'Outrein zich verplicht achtte bij den „alom beklagden en de voor Land en Kerke seer nadeeligen dood” te rijmelen, alleen geef ik hier een grafschrift uitdrukkelijk in twee regels, wat Rosendaals prediker in meer dan 200 heeft pogen uit te drukken en wel:

„Johan van Arnheims lijf rust onder dezen zerk,

Een Vader van het Land, een voedsterheer der Kerk”.

Hoe Adolf Lubbert Torck in het bezit van Rosendaal is gekomen, hebben wij in den aanvang van deze studie reeds gezien. Oorspronkelijk gesproten uit een oud geslacht van Kleefschland waren zijn voorzaten toch reeds nauw verbonden met de Veluwe en den Bommelerwaard, zoodat hij zich Heer van Beerze, Heerjansdam en Petcum mocht noemen, lid was van de ridderschap der Veluwe, extra-ordinaris raad van Gelderland, Landdrost van Veluwe, dijkgraaf en oud burgemeester van Wageningen. Deze Heer van Rosendaal stichtte nu ook een kerkje voor de steeds in aantal toenemende ingezetenen, zoodat deze niet meer in Velp ter kerke behoeften te gaan. Tevens verbond hij zijn naam ook aan de schoolstichting, maar zelf mocht hij dit alles niet meer in werking zien, daar hij op 11 October 1758 kinderloos stierf en eerst het volgende jaar de predikant geïnstalleerd werd.

Na den dood van Lubbert Adolf Torck kwam Rosendaal bij testament aan zijn neef Assueer Jan, zoon zijns broeders Frederik Willem en Jacoba Maria van Wassenauer, vrouwe van Duvendoerde, Voorschoten en Veur, die in 1765 na het overlijden van Petronella Wilhelmina van Hoorn met de heerlijkheid beleend werd.

Uit zijn echt, gesloten in 1758 met Eusebia Jacoba de Rode van Heeckeren, de laatste telg van haar geslacht, had hij vijf zonen, waarvan er vier ongehuwd stierven en de jongste Reinhard Jan Christiaan hem na zijn dood 21 Febr. 1793 als heer van Rosendaal opvolgde.

Met zijn kleindochter Ada Catharina was ook het oud-adellijk geslacht van Torck geheel uitgestorven.

Door haar op 14 December 1854 gesloten huwelijk met haar neef Mr. Reinhardt Jan Christiaan, baron van Pallandt, kwam de heerlijkheid weer in een ander geslacht waarin het tot op onzen tijd gebleven is.

De nieuwe heer van Rosendaal, landcommandeur der Duitsche orde, burgemeester der gemeente Rosendaal, jagermeester der Koningin enz., tweede zoon van Adolf Warner Carel Willem, heer van Keppel, Barlham, Hagen en Wolpweert en van Henriette Jeane Adelaide Torck, oudere zuster van den vader zijner echtgenote. Ada Catharina stierf op den 25 December 1899 op het kasteel. Na den dood van zijn gemalin op 13 Jan. 1902 ging het slot over aan hun tweeden zoon Frederik Jacob Willem, baron van Pallandt van Rosendaal, burgemeester van Rosendaal.

Op 20 Mei 1896 huwde hij te 's-Gravenhage met Constantia Alexine London, dochter van Hugh Hope London en Jacoba Wilhelmina Cornelia, barones van Pallandt uit welke echtverbintenis drie zonen en twee dochters zijn geboren. En zoo zijn we dan met deze regelen genaderd tot in de jongste dagen van Rosendaals geschiedenis, de verervings-historie van een heerlijkheid, die evenals voor eeuwen terug heet genoemd te worden: „de prachtigste bezitting onder de Geldersche lustoorden.

Hoe gaarne ik ook hier den gulden regel: „begin bij het begin” zou willen volgen, zoo heeft Rosendaal met onze meeste adellijke ridderburchten gemeen, dat zelfs de grootste ijver onzer geschiedvorschers en oudheidkundigen niet met volkomen zekerheid stichten en stichting uit oude francynen en bestoven archiven heeft kunnen voorstellen.

Rosendaals historie klimt met zekerheid op tot 1314 en die aanvang is een

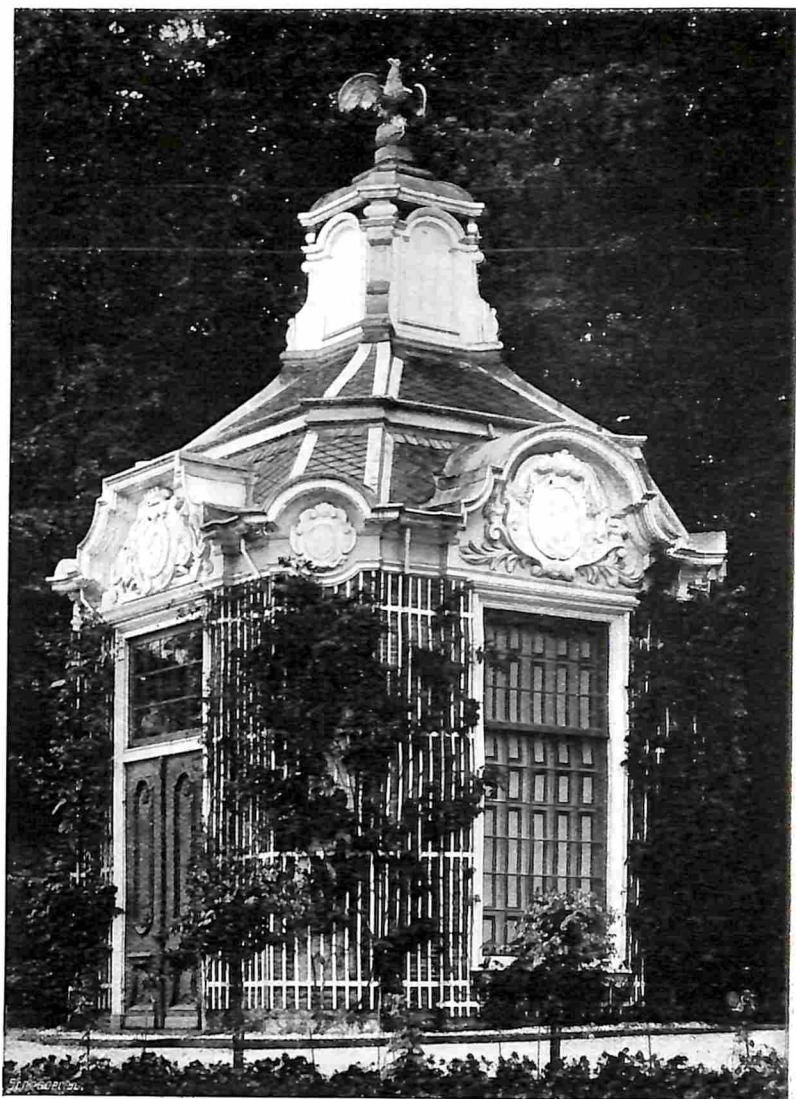

Foto Aug. a. W. Vogt.

HET KASTEEL ROSENDAAL,
HET OUDE PRONKKABINET VAN KONINGIN MARIA.

zeer droevige, daar zij verband houdt met de lijdensgeschiedenis van Reinoud I. In 1288 werd deze door den vermaarden Woeringer veldslag zoo zeer in financiële moeilijkheden gebracht, dat hij zijn landsheerlijke inkomsten totaal uitgeput zag en alleen zijn schulden en hoog losgeld betalen kon door meer dan 5 jaar al de opbrengsten van zijn gravelijke heerlijkheid op te dragen aan zijn schoonvader, den rijken en machtigen graaf van Vlaanderen. Deze overeenkomst werd in Februari 1290 gesloten en Guido van Vlaanderen, met wiens dochter Reinoud in 1286 een tweede huwelijk had aangegaan voer er wél bij.

Doch Reinoud, die evenals de graven van Holland tal van geenclaveerde heerlijkheden bij zijn graafschap gevoegd had, die

Foto C. Steenbergh.

HET KASTEEL ROSENDAAL. DE HALL.

tal van leenmannen aan zich afhankelijk wist te maken en waarschijnlijk meer dan één ridder bij een soen opdroeg te „timmeren ende maecken eene sterke borch ende die borch van hem te leene houden”, was bij zijn verblijf te Rosendaal, waarschijnlijk ook op een dergelijke wijze ontstaan, niet meer de krachtige regeeringspersoonlijkheid van vroeger.

Want de hoofdwonde, die hij in het heetst van het man tegen man gevecht in den Woeringer veldslag had bekomen, maakte, dat Reinouds geestvermogens steeds zwakker en zwakker werden zooals spoedig bleek uit de ontzettende geldverkwistingen en uit de hersenschimmige stichtingen.

Zoo sleepte de Woeringer Veldslag door Jan van Heelen in al zijn middeleeuwsche verschrikkingen ons tot in de kleinste bijzonderheden medegeedeeld voor Gelre rampspoedige tijden na zich.

Om slechts enkele voorbeelden te noemen van de daden des hertogen stip ik hier aan dat er in 1315 op Rosendaal een groot gastmaal aangericht werd, waarbij 26 ossen naar het kasteel werden gezonden, bij welke gelegenheid waarschijnlijk ook graaf Willem III van Holland hier vertoefd heeft, en dat Reinoud er zich bezig hield met het verlenen van stadsrechten aan Stavoren alsmede met de raadselachtige stichting Godswaard en het veranderen van Hattem en Godsberg.

Daar Reinoud in het geheel geen rekening hield met den benarden toestand der schatkist, zijn schuldenlast steeds vergroot werd ten koste natuurlijk van den algemeenen welstand van het gewest en hij bij het klimmen der jaren en het steeds spoediger en heviger elkaar opvolgen der vlagen geheel onbekwaam werd tot het afhandelen der landszaken, drongen zijn Vlaamsche bloedverwanten langdurig en herhaaldelijk aan op krachtige en doortastende maatregelen ter verzekering van 's lands rust en welvaart.

Maar het duurde nog tot het jaar 1318, dat zijn gemalin Margretha van Vlaanderen en zijn dochters Philippa en Elisabeth haar zegel hechtten aan de verbintenissen, waarbij bepaald werd, dat de hertog in den herfst van genoemd jaar in verzekerde bewaring zou gesteld worden.

En met de bekrachtiging van dit besluit vangt de rij aan der Geldersche vorsten, die onder tragische omstandigheden door hun naaste familieleden van den troon gestoten werden, begon een strijd tusschen den halfkrankzinnigen vader en zijn eerzuchtigen zoon, waarin tal van buitenlandsche vorsten zich meenden te moeten mengen.

Eerst gevoerd naar het huis Halle op de eenzame Veluwe beproefde men onder den drang van een gedeelte der bevolking welke den zoon nog steeds niet als hun wettig heer wilde erkennen en door bemiddeling van den graaf van Holland hem zijn vrijheid te geven. Misschien heeft hij in die dagen nog met Randolph den jager en zijn trouwe honden in de Rosendaalsche bosschen gejaagd, maar de tijdelijke vrijheid bewees alleen, dat herstel niet meer mogelijk was, dat hij ten eenemale de geschiktheid miste de teugels van het bewind langer te voeren, zooals hij zelf reeds ééns vele jaren geleden getuigd had, toen hij zijn onderdanen van den hem gedanen eed ontsloeg en hun gelaste voortaan zijn zoon te huldigen.

Zoo werd de dappere held van Woeringen in verzekerde bewaring gesteld op het slot te Montfoort bij Roermond, waar hij den 9 Oct. 1326 stierf, volgens sommige kroniekschrijvers steeds met onderscheiding behandeld.

En zóó was het droevig levenseinde van den eersten gravelijken eigenaar van Rosendaal.

Want 't is vrijwel zeker, dat Reinoud de eerste bewoner geweest is, daar vermeld wordt, dat het huis bij de bewoning nog niet geheel gereed was.

En de zegels van Philippa en Elisabeth, vastgehecht aan het familiebesluit, vertoonden volgens I. A. Nijhoff het beeld van een jonkvrouw in vorstelijken dos met een roos in de rechter hand, waarin men een aanwijzing vindt voor de afleiding van Rosendaal. Verder waagt deze betrouwbare Geldersche historicus de veronderstelling, dat de stichting oorspronkelijk als een rustoord zou gediend hebben voor haar geesteskranken vader in de nabijheid van het hem steeds trouw gebleven Arnhem.

(Wordt vervolgd.)

D. J. v. D. VEN.

EEN HOLLANDSCHE „HAKIM” AAN HET HOF VAN GOLCONDA.

(SCHETS UIT DEN TIJD DER O. I. COMPAGNIE).

„ZELF heb ik Pieter de Lange niet gekend”, zei hij, „maar menigmaal heb ik den WelEdelen Laurens Pitt-zaliger over hem hooren spreken. Je mag beweren, dat in dienst van de Compagnie iedereen vooruitkomt, die tijd van leven heeft, en daar wat in steekt, ik zeg maar: je moet wat geluk er bij hebben ook. Een kop zat er wél op Pieter de Lange, maar hij was vooral van de snuiters, die zich overal doorheen weten te slaan, en geluk had hij altijd”.

„Je weet toch, dat hij op den „Hollandschen Tuyn” uitkwam, als pillendraaier, en, even voor de Kaap, al was opgeklommen tot assistent-chirurgijn, omdat de chirurg aan boord gestorven was. Op de verdere reis had hij toen nog het geluk, dat ook diens opvolger ter ziele ging. Zoo kwam Pieter de Lange, als pillendraaier op / 8.— 's maands van Texel vertrokken, op / 30.— als „ziekenoppasser” te Poelicat aan.

„Maar zijn grootste geluk kwam, toen hij in '51 1) in het gevolg van de gezanten Dirk Janszoon Steur en Laurens Pitt, naar het hof van Golconda werd gezonden. Daar regeerde toen nog de oude Sultan Abdoellah, vader van Aboe 'e Hassan, aan wiens rijk de Groot-mogol Aurengzeb nu juist een eind heeft gemaakt. Gierig was Abdoellah gewoonlijk als een bloedzuiger, maar rijk als... als de sultan van Golconda. De diamantmijnen waren daar toen ontdekt, en het begon je voor je oogen te schemeren, als je de pracht van zijn hof aanzag.”

„Ik weet niet of je ooit in Golconda geweest bent, voor dat de legers van Aurengzeb en zijn zoon, sultan Moe'assam, het kasteel en de bijliggende stad Hijderabad grootendeels verwoest hadden. Het was almeê een van de grootste en mooiste steden van Indië, en juist door het gezantschap van de WelEdele Dirk Steur en Laurens Pitt lieten wij er, vlak bij de *Sjajar Minar*, dus in het hartje van Hijderabad, waar de twee hoofdstraten elkaar kruizen, een factorij bouwen, die een van de prachtigste was door de Compagnie ergens bezeten. Verwoest nu, in den ondergang van Golconda! Maar het was in '51 nog in den opgang van Kormandel, en de Compagnie, en al die haar dienden, wonnen geld als zand. Er werd, om zoo te zeggen, mee gesmeten.”

„Sultan Abdoellah, moet je weten, leed voortdurend aan zware hoofdpijnen, en zijn eigen *hakims* wisten daar geen raad op. Zoodat hij er op een audiëntie eens met onze gezanten over sprak, en vroeg of zij geen goeden *hakim* wisten. Nu is het wel waar, dat Pieter de Lange zijn kennis

vooral in het levende vleesch van 's Compagnie's dienaren had opgedaan, maar dit schijnt hem dan toch maar danig wat geleerd te hebben, tenminste toen ter tijd kende hij zijns gelijke niet in het laten en purgeeren. De edele Dirk Steur en Laurens Pitt spraken zoo over zijn knapheid, en hij moest dadelijk komen. Maar dit was natuurlijk niet naar den zin van de inlandsche artsen, die al vooraf besloten hem, als 't kon, zoo spoedig mogelijk op te ruimen.”

„Allereerst maakten zij den sultan wijs, dat zoo een „Wollantsje” *hakim* te onrein was om hem aan te raken. Daar wist Abdoellah raad op: Pieter de Lange, nauwelijks, toen hij de derde binnenplaats van het kasteel was opgeklommen, want je herinnert je misschien, dat Golconda tegen een rots is opgebouwd, werd er gevoerd naar het *zanana* 2) en overgeleverd aan vier foei-leelijke oude heksen. Hij had genoeg Perzisch geleerd om te verstaan wat die van hem wilden, maar hij viel haast om van verbazing, toen hij vernam, dat hij, om den sultan te mogen behandelen, eerst als een jongetje in het bad onder handen moest worden genomen. Je hadt dat den edelen Pitt-zaliger moeten hooren vertellen. Die had het natuurlijk van Pieter de Lange zelf, en hij werd telkens haast ongansch van het lachen, wanneer hij er over begon.

„De vier heksen voerden hem dus naar de badstoof en na hem in het heete water van den *hasnek* ondergedompeld te hebben, zoodat hij er rood als een gekookte kreeft uitkwam, onderwierpen zij hem aan een afschrobbing, alsof zij van plan waren hem een

Foto C. Steenbergh.

DE INTERN. WERELDTENTOONSTELLING TE GENT.
EEN KIJKJE OP OUD-VLAANDEREN.

Foto C. Steenberghe.

DE INZENDING ROZEN UIT AALSMEER OP DE INTERNATIONALE WERELDTENTOONSTELLING TE GENT.

nieuwe huid aan te trekken. Zoover kwam het niet. Wel wreven zij hem in met geurige oliën, en toen trokken zij hem Indische kleeren aan, onder meer een langen rok van gebloemd goudlaken en een lijfband van Indische zijde, die met den met parelen-versierden *turban*, dien hij op kreeg, al een schat waard was. Ik vergat nog te zeggen, dat zij hem ook het hoofd zoo glad schoren als mijn handpalm. Op zijn baard na, dien mocht hij behouden, maar besprenkeld met jasmijnolie".

„Nou weet je, een ander had door deze verrassing allicht zijn positieven verloren, maar niet Pieter de Lange, die, zooals ik zei, voor niets stond. Integendeel: hij bereidde zich al vast op erger voor, en toen de vier toverkollen hem uit handen hadden gegeven aan de kamerheeren, en deze hem brachten naar den *diwan-chané*, waar de Sultan met zijn hof en de geneesheeren hem wachtten, toen had de drommel-zelf hem kunnen vragen hem een kies te trekken, hij zou dadelijk de hand aan zijn nijptang hebben geslagen".

„Ik heb het hof van Golconda niet meer in zijn volle pracht gezien, maar aan het eind van Abdoellahs en het begin van Aboe 'l Hassans regeering moet het iets geweest zijn, dat nergens zijn wedergade vond. Het albast van de wanden en kolommen was ingelegd met kostelijke stenen van allerlei kleur. Daar was geen vaatwerk of het was van goud. De sultan en zijn hovelingen straalden van diamantengevonkel. Alle gewaden waren met parelen geborduurd of behangen."

„Toch was Abdoellah maar een miesige vent: mager, bleek, zwartgallig. Hij keek Pieter de Lange eerst eens onderzoekend aan, en beraadslaagde in het Ordoo, waarvan onze man, natuurlijk, geen woord verstond — blij al, dat hij wat Perzisch kende — met zijn *hakims*, en vroeg toen:

„Versta je iemand het kwade bloed af te tappen?"

„De Lange maakte een diepe *salaam* en zei bescheiden, dat sinds den gezegenden Locman niemand dat met zooveel zekerheid deed als hij".

„Opnieuw zag hij den sultan overleggen met zijn *hakims*, die De Lange zoo gauw mogelijk wilden wegwerken, en den vorst wijs maakten, dat de stand van het gesternte hem niet toeliet op enig ander plekje van zijn lichaam gelaten te worden, dan onder de tong, viermaal, telkenmaal twee ons bloed, geen lood meer en geen lood minder!"

„Een ander zou op dezen eisch voor de opdracht hebben bedankt: Pieter de Lange niet. Die haalde zijn instrumenten uit de meegebrachte medijnkist, stroopte zijn wijde mouwen op, herhaalde den *salaam*, en vroeg of „Zijne Tegenwoordigheid" zich dan maar gereed wilde houden. Viermaal tapte hij hem onder de tong bloed af, vier maal werd het in het gouden vat gewogen, viermaal bleek het gewicht twee ons te bedragen, niet een lood meer, niet een lood minder. Daar was niet een hoveling, die de operatie stond aan te zien of hij slaakte een *masjallah* van verwondering. De *hakims* zeiden niets, die maakten zich voor dien dag heel klein. De sultan voelde zich wonderbaar opgelucht: hij was zijn hoofdpijn kwijt, en om zijn tevredenheid te betoonen, deed hij den Hollandschen *hakim*, die dadelijk als de „Locman van de Eeuw" 3) werd geprezen, een geschenk geven van maar even 300 gouden pagoden!"

„De mannen aan het hof van Golconda verspreidden onmiddellijk zijn roem als *hakim*, de vier toverkollen hadden het intusschen in het *zanana* gedaan als een blonde *Madsjnoen*, de Perzische Adonis. Daar was niet één *zanana*-prinses, niet een *kadiné*: van de *sultana-validé*, de moeder van Abdoellah, tot de gering-

ste kamerdanseres, of zij voelden allen dien dag hoofdpijn, en den volgende werd de Hollandsche *hakim* gehaald om althans de *sultana* en de *banoe* — eerste gemalin — van den sultan te laten.

„Opnieuw werd hij door de vier oudjes in behandeling genomen, maar nu was het genoeg, dat zij hem armen en handen inwreven met geurige olie. Dit gedaan, brachten zij hem niet, zooals den vorigen dag, naar buiten, maar voerden hem achter het *poerdah* 4)-zelf, waar zij hem in zijn eentje lieten. Hij stond in een prachtige zaal van wit porfier, overal ingelegd met bloemstukken van agaat, jaspis, lapis-lazuli, malakiet, chrysopraath, maansteen, turkoois, smaragd, en daarboven koranspreuken van ingeslagen goud. Maar aan het eind der zaal hing een gordijn van blauwe Chineesche zijde, waarin tusschen de bloemen en vogels tal van ronde gaten te ontdekken vielen. Het duurde niet lang, of hij hoorde achter dit gordijn, dat zacht begon te golven, verschillende vrouwenstemmen, die elkaar, gichelend en soms met korte uitroepjes toefluisterden, wat hij niet verstond, terwijl hij door de gaten zwarte oogen kon zien glinsteren, die hem bespiedden."

„Dit maakte hem natuurlijk wel een beetje dingsig, maar het werd plotseling doodstil daar achter, toen door een opening een wel blanke arm werd gestoken, maar die, en dit zag hij dadelijk aan het vel, van een reeds bejaarde vrouw. Maar dat het een hooge was, bemerkte hij aan de sieraden, want die uitgestoken arm droeg een schat van kostbare banden en ringen. Dadelijk daarop klonk met een vrouwenstem het bevel; „laat mij!"

„Hij kende genoeg van het Oostersche hofleven om te weten, dat de grooten er oogenblikkelijk gehoorzaamd willen worden, maar dit laten, zoo maar, als een grapje, was hem toch een beetje te lichtzinnig, en hij zei, dat hij den patient eerst de tong wilde zien. Geen denken aan. Hij moest maar laten, en niets dan laten. Hij gaf toen in den dikken arm een prikje, zoodat het sultana's bloed dadelijk met een fijn straaltje begon te vloeien. De arm werd haastig teruggetrokken, en achter het gordijn druppelde het in een schaal. Opnieuw werd hem een arm toegestoken: jonger, blanker, gladder van vel, even rijk bejuweeld. Een prikje, een bloedstraaltje, een andere arm, en weer een, en opnieuw een en nog een! Het gegichel, gelach, gefluister achter het gordijn

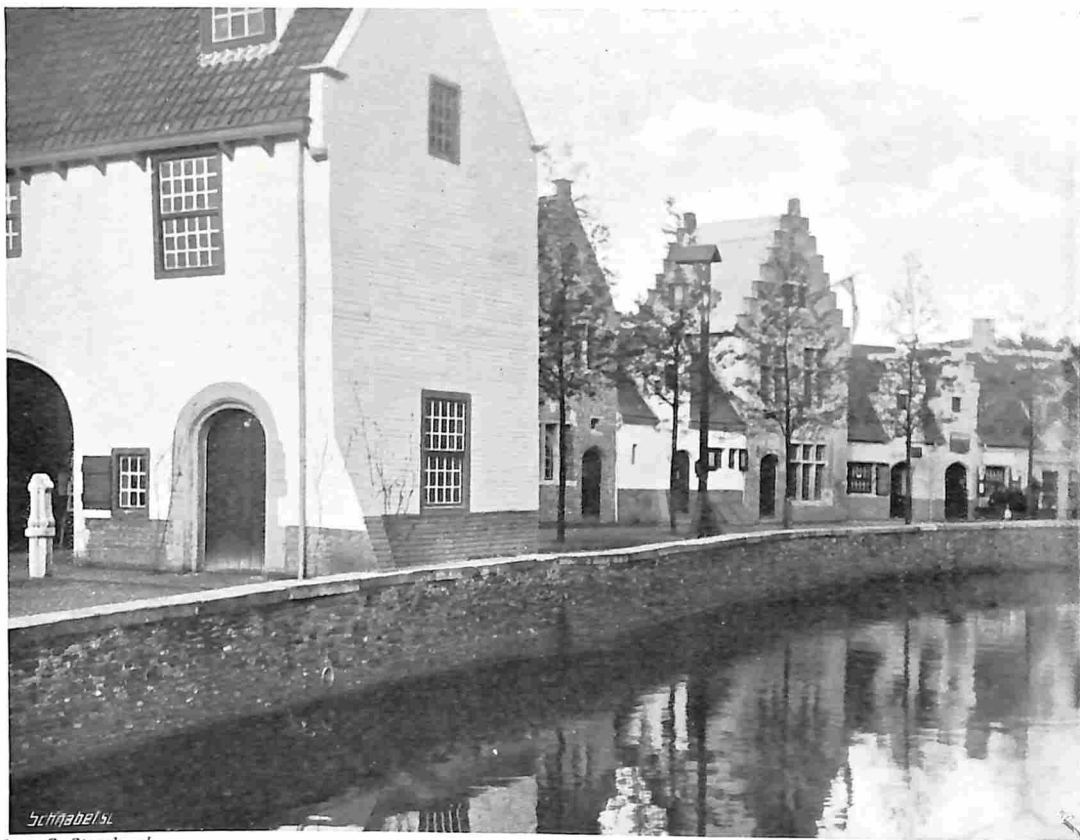

Foto C. Steenberghe.

DE INTERNATIONALE WERELDTENTOONSTELLING TE GENT.
EEN KIJKJE OP OUD VLAANDEREN.

Foto J. Fabius.

HET ALBANEESCHE BERGLANDSCHAP.

raakte niet ten einde. De blauwe, geblomde zijde golfde en golfde met de glinsteringen der zwarte oogen door de gaatjes, zoodat de bonte geborduurde papagaaien leken te leven en te deinen in een blauwen hemel."

"Toen voor dien dag het laten gedaan was, kwamen de vier tooverkollen terug en brachten hem als geschenk mede: van de *sultana-validé* vijftig pagoden en van de *banoe* dertig en een stuk goud brokaat. Hij kon toen gaan, en hij ging met de blijde gedachte, dat, wanneer zijn geluk aan het hof van Golconda zoo doorging, hij weldra een man van fortuin zou zijn."

"Ja maar, hij rekende niet met den nijd van de hof-*hakims*. Deze waren nog beter op de hoogte van wat er achter en voor het *poerdah* was voorgevallen, dan hij, en wisten, dat onder de armen, die hij gelaten had, er een was van een Christin, de „Portugeesche Maria”, die sedert eenigen tijd de gunsten van den sultan genoot. Deze had, ik weet niet waarom, in het *zanana* onder de vrouwen heel wat vijandinnen; Pieter de Lange had onmiddellijk in den *diwan-chané* vijanden onder de mannen. De vrouwen van het *zanana* en de mannen van den *diwan-chané* overlegden de „Portugeesche Maria” ten val te brengen door Pieter de Lange, en dezen door haar."

"Op een dag, dat onze „*hakim*” weer in het kasteel ontboden was, werd hij al op de tweede binnenplaats, bij de fontein, aangehouden door een Afghaanschen *on-basji* met zijn tien soldaten, woeste kerels, die hem meevoerden naar een vertrek in een der rondeelen, met een klein tralievenster, dat uitzicht gaf op de bonte koepels der sultansgraven, buiten de muren. Daar bleef Pieter de Lange overgelaten aan zijn niet heel vroolijk nadenken over de oorzaken van dit avontuur en hoe zijn geluk zoo plotseling gekeerd was, en hoe lang dit zoo zou duren, en hoe het zou eindigen?"

Schmabels.

Foto J. Fabius.

SCUTARI.

"Hij bleef daar lang genoeg, dat zijn afwezigheid de ongerustheid verwekte van de WelEdele Dirk Steur en Laurens Pitt en de onze van de factorij, zoodat zij IJsbrand van Swaanswijk, toen nog onderkoopman, naar het kasteel zonden om te vragen wat er met den *hakim* was?"

"Weet je wat hij te hooren kreeg? Dat er in het vertrek van de Christin een Portugeesch briefje van De Lange was gevonden, waaruit bleek, dat zij en hij in overleg stonden om te vluchten!"

"Nu, de valsheid van die beschuldiging zat er op als boter op brood. Het gezantschap was pas een maand in Hijderabad-Golconda: hoe zou De Lange de christin hebben kunnen kennen? Overtuigender nog: hij was juist een der weinige dienaren van de Edele Compagnie, die geen Portugeesch verstonde. Moest men in deze beschuldiging dan niet den toegel der plaatselijke Portugeezen zien, die hier, zooals overal, onze vestiging en opkomst wilden tegenhouden? Zoo dachten de onze er eerst over, toen zij nog niets wisten van de kuiperij der hofhakims. De twee gezanten vroegen dadelijk bij „Zijn Tegenwoordigheid”, den Sultan, audiëntie aan om De Lange's vrijlating te eischen, en hunne gronden aan te voeren om te bewijzen, dat hij onschuldig was, en niet zonder moeite werden zij toegelaten. De Sultan ontving hen, op zijn gouden *diwan* gezeten, tamelijk koeltjes, maar toen hij vernam, dat onze *hakim* geen Portugeesch kende, bracht dit hem toch wel tot nadenken."

"Maar hij kan het hebben laten schrijven", bedacht hij nog.

"Tot hun ontsteltenis hoorden zij, dat de arme „Portugeesche Maria” intusschen al vast geworgd en haar lijk, in een zak genaaid, in dat mooie blauwe meer gegooid was, dat, als je ooit in Golconda geweest bent, wel in het rood gebrande berglandschap hebt zien liggen. En weinig had het gescheeld of onze chirurgijn had een zelfden uitvaart gehad! Nu werd er onderzocht naar den werkelijken schrijver van het briefje, en het duurde niet lang of het bleek diamanthelder, dat het geschreven was door een ouden Portugeeschen *toepas*, die in den bazar van Hijderabad handel dreef. Hij werd, natuurlijk, bij den kop gepakt, en of hij ook al den hoofd*hakim* beschuldigde, dat die hem tot het schrijven had overgehaald, het was te vergeefs: hij volgde zijn landgenoot in het blauwe meer."

"Onnoodig te zeggen, dat De Lange dadelijk in vrijheid werd gesteld, en nog met een goed geschenk beloond ook. De Perzische *hakims* moesten het aanzien, dat hij in de gunst bleef van sultan Abdoellah en den *sjadzadé*, prins Aboe'l Hassan, die later zijn vader opvolgde. Maar in het *zanana* werd hij niet meer toegelaten. De *hakim* Wollandaatsj was te *kasjang*, te knap, om in het vrouwenverblijf te mogen practiseeren. Hij had in de gauwigheid alle *zanana*-bewoonsters het hoofd op hol gebracht, en deze bedachten allerlei kwaaltjes om door hem behandeld te mogen worden, al was dan het lot van de „Portugeesche Maria” haar een vreeselijke waarschuwing."

"Hij bleef toch maar drie jaar in Golconda. Lang genoeg echter om als een rijk man naar de kust terug te keeren, waar hij nog een paar jaar in Mazoelipatnam met den rang van opperkoopman woonde. Hij kon het, wat niet te verwonderen is, in de hellehitte van Golconda niet uithouden. Maar hij bezat een grooten invloed aan het hof, zoodat hij de Edele Compagnie als geheim agent, menigen dienst heeft bewezen. Want, zooals je weet: dat gezantschap Dirk Steur-Laurens Pitt liep op weinig anders uit, dan dat wij verlof kregen om in Hijderabad die versterkte factorij te bouwen, die dan ook dagteekende van Pieter de Lange's verblijf als *hakim* aan het hof van Golconda"

"Het heeft mij altijd gespeten, dat ik hem niet gekend heb", zei de verteller, terwijl hij zijn pijp, die onder het spreken uitgegaan was, uitklopte. „Ik kwam eerst een paar jaar na zijn vertrek naar Patria aan de kust. Het moet een bijzondere kerel geweest zijn: een van de beste koppen van de Compagnie. Hij vestigde zich ergens met zijne Golconda'sche schatten in Patria als geneesheer, en zekere Dirk Tjerks volgde hem als *hakim* te Golconda op. Maar die stierf al na een jaar, en was de eerste om op onze eigen begraafplaats van Hijderabad begraven te worden."

"Je begrijpt: niets geeft aan den goeden naam van een doctor een erger knauw dan dat hij-zelf niet tegen zijn kunst bestand is. De Perzische *hakims* hadden na zijn dood aan het hof een gemakkelijke overwinning. Maar zelfs nog in mijn tijd spraken ze in Golconda en in Hijderabad over den „*hakim* De Lan", die ze de „*Locman-ez-zeman*", de „grootste wijze van zijn eeuw" noemden.

Overneming verboden.

1) 1651. 2) Vrouwenverblijf. 3) Men weet niet wie de Perzen en Indiërs met „*Locman*” bedoelen: zijn wijsheid is spreekwoordelijk 4) Scherm, afscheiding, gordijn.

ALBANIË.

SLECHTS weinig Europeeërs is het tot dusver gelukt door te dringen in dit bergland waar de woeste Albaneezen al reeds eeuwen lang onder elkaar strijd voeren, en dat de laatste jaren herhaaldelijk gebrandschat werd door Christen en Mahomedaan.

Ik had het voorrecht dezer dagen miss Durhom te ontmoeten, en deze kranige vrouw, aan wie het roode kruis in Montenegro op dit oogenblik zoo ontzettend veel te danken heeft, vertelde mij hoe ze de laatste tien jaren voortdurend in Albanië gereisd heeft. Dat kon ze doen, omdat ze in bloedbroederschap getreden was, met een lid van een der stammen, die haar steeds een vrij geleide voor de anderen meegaven.

Wat zij mij van de zeden en gewoonten van dit voor het eene deel nomadenvolk, voor het andere levende van den roofofbouw, vertelde, deed mij sterk aan de Indianen-verhalen van Aimard denken.

Zouden wel veel Europeanen vermoeden dat hier in dezen uithoek van Europa nog een heel uitgebreid gebied ligt, waar nog als hoogste wet het oog om oog, bloed om bloed geldt?

Waar nog even als in vroeger jaren op Corsica de bloedveete in staat is, de aanleiding te zijn van 't uitmoorden van een ganschen stam?

Dank zij de overwinningen van het Montenegrijnsch leger, zal nu binnenkort dit gebied voor een groot gedeelte meer bekend kunnen worden, en ik ben een van de eersten geweest, die er ongewapend met de camera in de hand is binnengedrongen.

De Turken, die thans zoo goed als geheel uit Europa gejaagd worden, laten het land net zoo achter als zij het voor vijfhonderd jaar vonden. Alleen herinnert nog hier en daar een slanke minaret aan der Turken heerschappij. De Albaneezen hebben het al niet veel beter gemaakt, hetzij Christen of Muzelman, zij zijn eenvoudig de bewoners van het land, dat zij net zoo laten als hun voorvaderen het vonden.

Alleen hier en daar wat akkerbouw, roofofbouw van de ergste soort: soms een enkel wachthuis, 't wachthuis van 't dorp, als de vijand nadert, dat is alles wat men van hun aanwezigheid hier merkt.

Voor al thans, nu de meeste dorpen en alleenstaande huizen neergebrand zijn en heel het land een woestij is, komen duidelijk de overblijfselen der voorturksche periode voor den dag, die de eeuwen van wanbeheer trotserden.

Voor den geschiedkundige is het een rijk land, want overal treft men bouwvallen, bruggen en wegen aan, in hun forsche lijnen nog sprekend van Venetië en wellicht nog van Rome.

Treft men overal langs de Adriatische kust de bouwvallen van Venetiaansche vestingwerken, is zelfs Cotario nog bijna geheel Venetiaansch, ook in 't binnenland vindt men overal de sporen hunner beschaving.

De hierbijgaande afbeelding toont ons een brug, dicht bij het Montenegrijnsche kamp (dat trouwens op den achtergrond te zien is), die ongetwijfeld eeuwen oud is, en misschien nog wel uit den Romeinschen tijd dagteekent.

De weg die er overheen leidt, is het geen eeuwige schande voor het Turkendom, hoe vervallen ook, en nog 't typische vertoonend van den smallen Romeinschen heerweg, is de eenige nog eenigszins begaanbare straatweg in dit gansche land beoosten 't meer van Scutari.

De andere afbeeldingen geven u eenigszins een idee van het landschapkarakter, dat, naar mij een Zwitsersche dokter verzekerde, in schoonheid niet voor Zwitserland onderdoet.

Alleen is het thans hier somber, duidelijk kon men merken dat de gees des oorlogs er voorbij gegaan is, en door het terrein rijdend, jaagt men telkens scharen kraaien op, die zich vergasten aan menig vergeten cadaver.

J. FABRUS.

DE ZONNEVROUW.

(Vervolg van blz. 402).

De verdere manschappen waren verzameld op het hoofdplein, niet ver van de bouwvallen van het paleis, in de nabijheid van den beroemden steen waarop Atahualpa, de laatste koning der Inca's verbrand was. Daar was het einddoel van al de zwijgende processies, van de dagen lange reizen der inboorlingen door de gebergten. Het bezoek aan dezen steen was althans de, al of niet voorgewende, aanleiding tot zulk een reusachtige samenkomst der Indianen.

De markies, zeer verbaasd, herinnerde zich nu met ongerustheid, dat het inboorlingen-oproer van 1818 eveneens door dergelijke groote samenkomsten was voorafgegaan. Zou het dan toch waar zijn, dat het Interaymi-feest, hetwelk den volgenden dag aangevangen, en verscheidene weken duren zou, als een gunstige gelegenheid benut zou worden om weder een van die volksoproeren te beginnen, welke de Peruaansche regeering, als voor goed afgedaan beschouwde? Op het oogenblik dat Christobal dit zichzelf afvroeg, was hij juist geraakt tot voor een gebouw, dat het gevelbord als een postkantoor kennen deed. Hij stapte hier dadelijk af. Raymond en Maria-Teresia wisselden een glimlach van verstandhouding. Men zou nu eindelijk te weten komen, wie den *Gouden-zon-armband* aan haar afgezonden had.

En zij hielden hun muilezels in en wachtten op den markies met

ROMEINSCH BRUGGETJE IN DE VLAKE VAN GRUDA.

een zekere onverschilligheid, met een voorgewende onverschilligheid althans.

Na tien minuten kwam de markies naar buiten. — Ik heb den naam en de woonplaats, zei hij op ernstigen toon.

— En hoe heet de afzender dan wel? informeerde Maria-Theresia

ROTS FORMATIE'S.

— Hij heet Atahualpa, antwoordde de markies, terwijl hij zijn muilezel besteed.

— De grap duurt voort, deed Maria-Theresia, en ze poogde een vroolijk accent aan deze woorden te geven, wat haar echter niet gelukte.

RIVIER BIJ GRUDA.

— Ik geloof het ook, hernam de markies, — ik heb gesproken met den postbeambte, die het pakket heeft aangenomen, en zich het voorkomen van den brenger heel wel herinneren kon, want de opgegeven naam had ook hem getroffen. De man was een Quichua-Indiaan, die, op zijn vraag, hem verklaarde, werkelijk Atahualpa te heeten, wat eigenlijk ook niet onmogelijk was.

— Als hij toch zijn adres gegeven heeft, moesten we hem maar eens even gaan opzoeken.

— Dat wilde ik juist voorstellen, zei Christobal, en hij gaf zijn ezel de sporen. Het gezelschap ging nu in de aangegeven richting. François-Gaspard sloot den trein; voortdurend maakte de bejaarde geleerde notities in een boekje, dat hij voorop zijn zadel hield uitgespreid.

Zij staken een beek over, welke zich in een zijstroom der hooge Boven-Maranon stort, reden langs de ruïne van San Francisco — de eerste Christen kerk, die in Peru werd gebouwd — en nadat de markies herhaaldelijk aan voorbijgangers den weg gevraagd had, bracht hij zijn reisgenooten op een plein, waar het wemelde van Indianen.

Aan eene zijde van dit plein verhief zich een complex van zeer oude muren, waaraan men den vorm van een paleis nog herkennen kon. Dit was het paleis van den laatsten koning der Inca's geweest. Daar had hij in zijn glorie geleefd, en zich later voorbereid op het martelaarschap.

Daar had Atahualpa gewoond, en het was daar, dat de postbeambte Christobal de la Torre had heengestuurd.

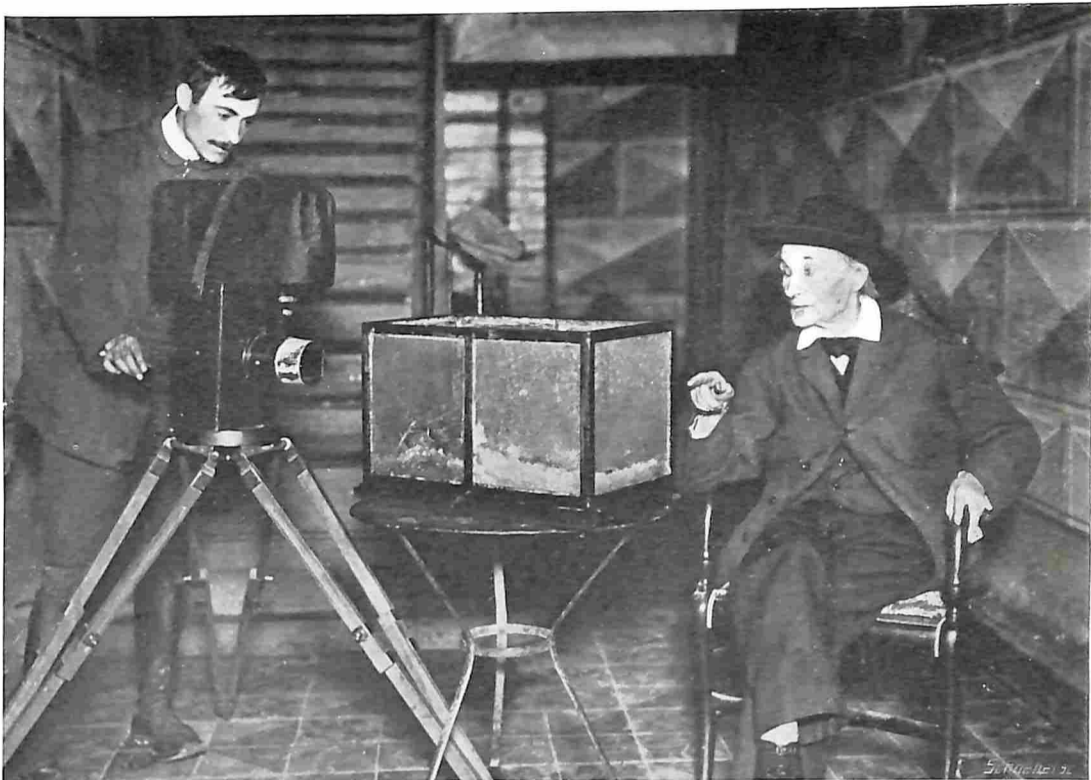
Het gezelschap geraakte middenin een dichte volksmenigte, welke den kant van het paleis uitging, en voor zij zelve het goed wisten, waren allen reeds de wijde poorten binnen.

Zij stonden in een ruime binnenplaats, waar het krioelde van Indianen; velen stonden trotsch opgericht; anderen knielden rondom een steen, welke in het midden lag, dit was de heilige steen, de steen van den martelaar.

Achter dezen steen op een voetenbank, stond een inboorling; hij was gedrapeerd in een prachtigen puncho van zoo zonderling rooden kleur als nog ooit een der aanwezige Spanjaarden om de schouders van eenigen Indiaan gezien hadden. Deze man sprak, en allen luisterden zwijgend toe.

Hij hield een toespraak tot de menigte in het Quichua-Indiaansch.

Op het oogenblik dat Christobal, Maria-Theresia, Raymond en François-Gaspard binnenkwamen, klonk luid een stem. Het plechtig eentonig praten van den inboorling werd door deze stem onderbroken met de woorden:

DE BEKENDE FRANSCH-ENTOMOLOOG J. H. FABRE.

ONZEN LEZERS WELBEKEND UIT ZIJN WERK OVER DE ZEDEN EN GEWOONTEN DER INSECTEN, WAARVAN WIJ EEN VRIJE BEWERKING IN „BUITEN” GEVEN. ONDANKS ZIJN HOOGEN OUDERDOM, HIJ WORDT BINNENKORT 90 JAAR. BESCHIKT DEZE GRIJZE GELEERDE NOG STEEDS OVER EEN GROOTE WERKKRACHT EN EEN GOEDE GEZONDHEID. BOVENSTAANDE AFBEELDING TOONT ONS HOE HIJ ZIJN ZOON AANWIJZINGEN GEEFT VOOR HET MAKEN VAN BIOSCOPISCHE OPNAMEN VAN 'T LEVEN DER INSECTEN.

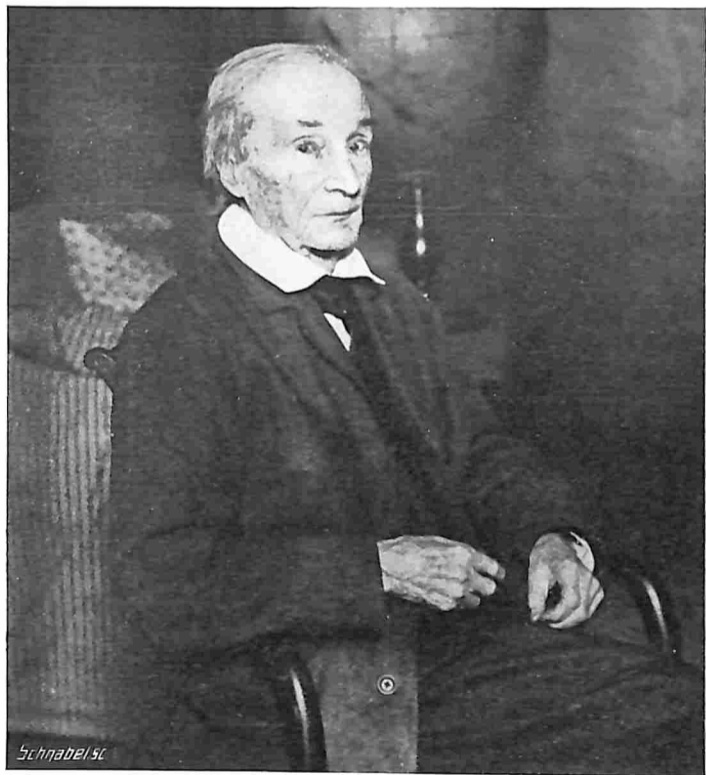
— Spreek Spaansch dan kan iedereen het verstaan.

De markies en Maria-Theresia keken om.

De bediende der Fransch-Belgische Bank stond achter hen; hij groette hoffelijk en beduidde hun, dat hij het gevraagd had om hun een genoeg te doen.

En wat al zeer zonderling was, deze onderbreking, die eigenlijk als een heiligschennis moest worden aangemerkt, gaf niet tot het geringste protest aanleiding. *De Indiaan met den rooden puncho sprak nu werkelijk Spaansch.* Hij zei: „Te dien tijde was de Inca almachtig; zijn leger was ongeevenaard. De stad bestond uit leemen huizen, en de drie muren waren opgetrokken van hardsteen. Het was een trotsche stad; zij had een citadel, en een klooster, hetwelk bewoond was door de Zonnemaagden. De gastvrije Inca, die niemand vreesde en het verraad niet kende, liet de blanke mannen binnen komen in de stad, en nam hen daar niet gevangen, maar ontving hen als vrienden, afgezanten als zij hem waren van den anderen grooten vorst, die aan gene zijde van den oceaan regeerde.”

(Wordt vervolgd.)

DE FRANSCH-ENTOMOLOOG J. H. FABRE,
DIE DEZER DAGEN ZIJN 90EN GEBOORTEDAG VIERT.

A. BEBEL, †
DE BEKENDE LEIDER DER DUITSCHE SOCIALISTEN DEN
12DEN AUGUSTUS TE ZURICH OVERLEDEN.